

УДК 33.663.5 (477-4ВІН)

О.І. Мельничук

здобувач

Вінницький національний

технічний університет

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРОБЛЕМИ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ ВІННИЧЧИНИ

В даній статті проаналізовано передумови формування та економічного розвитку спиртової галузі Вінницької області, розглянуто особливості та проблеми спиртового виробництва в регіоні, запропоновано можливі напрямки удосконалення господарської діяльності та державного регулювання підприємств галузі.

Вступ

На даний час спиртова галузь є однією з провідних в області, відіграє важливу роль в соціально-економічному розвитку регіону і забезпечує значний обсяг надходжень до державного бюджету. За кількістю спиртових заводів та виробничими потужностями, на долю яких припадає п'ята частина всіх обсягів виробництва по Україні, Вінницька область займає суттєве місце у спиртовій галузі промисловості України.

Однак, обставини, які склались протягом останнього десятиліття в спиртовій галузі, поставили перед керівниками і перед Урядом України гостру дилему - або закрити частину заводів, або переорієнтувати їх на нові для галузі виробництва з використанням наявного обладнання і кваліфікованої робочої сили.

Чимало спеціалістів, особливо концерну "Укрспирт", матеріали яких друкуються у фаховому виданні „Харчова і переробна промисловість України”, вважають, що потрібно не закривати підприємства, а навпаки, в повній мірі і з

максимальною ефективністю використовувати їх виробничий потенціал. Необхідно, щоб етиловий спирт вироблявся в потрібній кількості, адже його потребує харчова промисловість, медицина тощо і частина заводів має спеціалізуватись саме в цьому напрямку. Друга частина підприємств повинна зосередити зусилля на виробництві технічного спирту, який широко застосовується в хімічній, військовій, металургійній промисловості, в машинобудуванні і автотранспортному виробництві.

Проте, перед спиртовою галуззю Вінниччини стоїть ряд завдань, розв'язання яких потребує централізованого державного управління.

Саме тому, проблемам спиртового виробництва України, і Вінницької області зокрема, приділена значна увага у вітчизняних фахових виданнях, а саме журналах „Харчова і переробна промисловість України” та „Економіка України”.

Основні цілі

Основними цілями нашого дослідження є:

- аналіз розвитку спиртового виробництва Вінниччини за період з 1990 по 2002 рік;
- виявлення місця спиртової галузі Вінниччини у спиртовій промисловості України;
- виявлення особливостей господарювання спиртової галузі Вінниччини;
- виявлення основних проблем галузі;
- вирішення проблемних питань в області управління галуззю;

Основна частина

Спиртове виробництво - одне з найстаріших на Поділлі, якому вже понад 150 років. Незважаючи на те, що спочатку це були примітивні, напівкустарні підприємства, які виготовляли етиловий спирт, вони були надто прибуткові. Водночас повністю використовувалися відходи, що дозволяло розширити і збагатити кормовий раціон для тваринництва. Таких примітивних гуралень

було чимало і в містах, і в селах. І хоча на кожному з них одержували по 20-50 відер спирту, однак це цілком влаштувало заводчиків і приваблювало до Вінниччини близьких і далеких покупців.

Засновником першого заводу, збудованого в Бершаді, був пан Станіслав Юревич. В середині 19 століття на Вінниччині вже налічувалося близько 250 гуралень. Наймолодша серед них – у с. Овечаче Калинівського району, у 2003 році їй виповнилося 96 років.

Враховуючи те, що на Поділлі широко розвинена мережа цукрових заводів, спиртова галузь є на даний час однією з провідних в області. Вінницька область займає суттєве місце в Україні по виробництву спирту етилового з харчової сировини (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Місце Вінницької області в спиртовій галузі промисловості України

	Число заводів		Виробничі потужності	
	Кількість	%	Млн. дал. за рік	%
Україна	82	100	65	100
В т.ч. Вінницька область	12	14,63	12	18,46

Всі 12 спиртових заводів, а також Браїлівський сокоморсовий завод, входять до складу Вінницького державного обласного об'єднання спиртової та лікеро-горілчаної промисловості „Поділляспирт”, яке є одним з найбільших на Україні виробників спирту етилового з харчової сировини. Виготовлена продукція високої якості, тому що етиловий спирт виробляється із порівняно екологічно чистої сировини, споживається як вітчизняними товаровиробниками, так і експортується в держави ближнього зарубіжжя та Європи. На відміну від Західних країн зерно та цукрові буряки в Україні вирощують без інтенсивного застосування пестицидів, міндобрив – це позначається на якісних показниках м'яса, відтак спирту, а відповідно і горілчаних виробів.

Протягом останніх років в об'єднанні „Поділляспирт” нараховувалося

близько 3000 робітників та спеціалістів. Внесок спиртової галузі області в бюджет за успішної діяльності становить більше 25 млн. грн [1].

Із 12 заводів ВОДО „Поділляспирт” 5 виробляють спирт із меляси (Барський, Бершадський, Гайсинський, Тростянецький, Юрковецький), а 7 – із зерна (Бджільнянський, Вінницький, Мартинівський, Немирівський, Овечацький, Уладівський, Чечельницький).

Проведені нами дослідження свідчать про диференціацію виробництва у галузі. Крім основної продукції – спирту, зокрема технічного, підприємства виробляють хлібопекарні дріжджі, вуглекислоту, сухі кормові дріжджі, концентрат квасного суслу, харчовий продукт „Геркулес”, яєчне масло та чимало іншої не менш потрібної народному господарству продукції.

Так, протягом трьох років 1991-1994 на Бершадському, Уладівському спиртових заводах налагоджено виробництво концентрату квасного суслу, Бджільнянському – дієтичного продукту „Геркулес”, на Чечельницькому та Овечацькому – повітряних зерен рису, на Барському, Тростянецькому та Юрковецькому – хлібопекарних дріжджів за градієнтно безперервною схемою. В 1998 р. на Барському спиртозаводі розпочали виробництво нової для підприємства продукції, а саме паливного етанолу, як добавки до бензину і в 1999 р. виробництво даної продукції налагоджено на Гайсинському спиртозаводі. У цьому ж році на Юрковецькому заводі розпочато виробництво нової для України продукції – технічного спирту; на Мартинівському – яєчного масла, виробництво якого на даний період призупинено через проблеми збуту продукції. Крім того, всі заводи розширили виробництво рідких кормових дріжджів для потреб тваринництва.

Однак, як свідчить динаміка виробництва спирту ВОДО “Поділляспирт” за період з 1990 по 2002 роки, зображена на рисунку 1, після розпаду Радянського Союзу обсяги виробництва спирту в області різко зменшилися, і лише протягом останніх 3-х років спостерігається незначне покращення у нарощенні обсягів виробництва спиртових заводів.

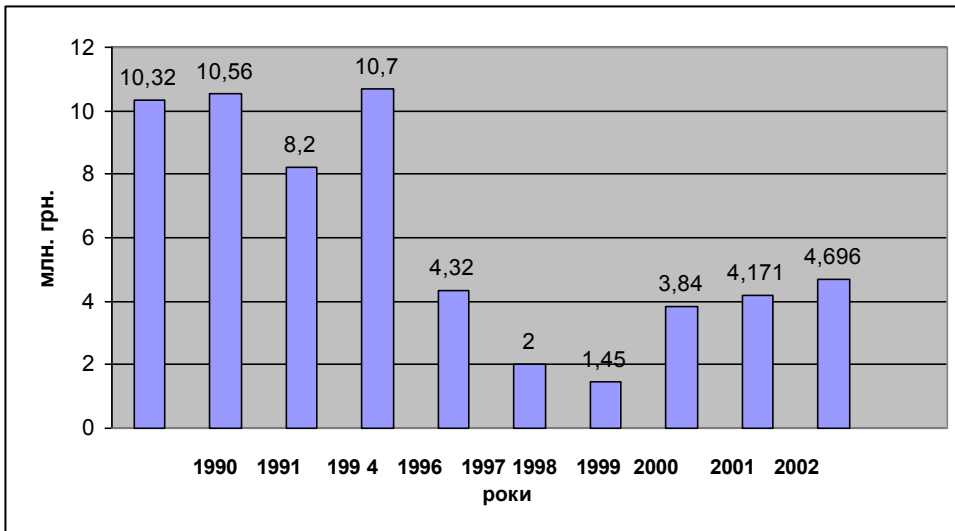

Рис. 1. Обсяги виробництва спирту ВОДО „Поділляспирт” за період з 1990 по 2002 р.

Спиртові заводи області щорічно переробляють близько 180 тис. тонн зерна, ячменю, пшениці, кукурудзи, проса, 230 тис. тонн меляси. Але на сьогоднішній день цукрові заводи області не в змозі поставити таку кількість сировини, тому на поставку меляси заключено контракти з іншими областями України, а також із Молдовою, Білоруссю, Росією [2].

Сьогодні висока якість продукції і її низька собівартість – одне з найголовніших завдань для заводів об’єднання, адже непродумана цінова політика на державному рівні, у середині 90-тих років, змусила Російську Федерацію побудувати 50 нових спиртових заводів.

Проте технологія виробництва спирту енергозатратна і це негативно впливає на собівартість готової продукції. Нині світова ціна на спирт вироблений із зерна й меляси, відповідно становить 600-630 і 550-580 доларів за тонну [3]. Ціна на спирт з аналогічної сировини в Україні дещо перевищує світову. Тому саме зараз, в умовах жорсткої конкуренції, назріла потреба технічного переоснащення спиртозаводів з переорієнтацією на енерго- й ресурсозберігаючі технології.

Починаючи з 2001 року, по об’єднанню проведена значна робота з модернізації та переоснащення підприємств. За цей час освоєно 7 мільйонів

гривень інвестицій, у дію було введено основних засобів на 8 млн. грн.

Не можна не відзначити й поліпшення стану виконання заходів довгострокової програми з вдосконалення та впровадження нових технологій, механізації та автоматизації виробництва, економії теплоенергоресурсів. Вагомі вкладення в реконструкцію та заміну зношеного обладнання на суму 2,2 млн. гривень зроблені на Немирівському спиртозаводі, капітально відремонтовані ряд виробничих об'єктів на Гайсинському, Овечацькому, Бджільнянському, Бершадському спиртозаводах. Вперше за останні роки по об'єднанню намітилася тенденція зменшення обсягів незавершеного будівництва. Постало завдання зі створення своєї комп'ютерної мережі.

Аналізуючи розвиток спиртових заводів області, варто відмітити, що протягом останніх років на підприємствах об'єднання проведено значну роботу щодо подальшого вдосконалення техніки й технологій виробництва з метою економії сировини, палива, електроенергії, матеріальних цінностей.

Зокрема на газове опалення переведено Барський, Мартинівський, Немирівський та Тростянецький спиртозаводи. Завдяки цьому значно поменшало шкідливих викидів в атмосферу, поліпшено екологічне середовище, естетику виробництва, водночас економиться чимало коштів. В 1996 році завершилась газифікація Овечацького та Бджільнянського заводів. В цьому ж році реконструювано котлоагрегати на Барському, Бджільнянському, Уладівському й Тростянецькому підприємствах. На Мартинівському, Бершадському, Бджільнянському й Барському заводах розширено зерносховища. Зворотні системи водопостачання почали діяти на Бершадському, Бджільнянському, Овечацькому, Чечельницькому та Юрковецькому спиртозаводах [3].

У собівартості продукції "Поділляспирт" сировина складає 65 відсотків. Найнижча собівартість спирту серед зернових заводів була на Бджільнянському – 15 гривень за декалітр, серед мелясних – на Барському, де вона склала 16 гривень.

Зазначимо, що ще одним важливим елементом собівартості спирту є

паливо, питома вага якого у структурі собівартості складає 15 відсотків. Тому газифікація підприємств сприяє зменшенню витрат на паливо вдвічі.

Однак, 2001 рік загострив ще одну проблему. На заводах, які переробляли мелясу собівартість спирту була вищою, ніж на тих, що працювали з зерном. Цукрові заводи, змінивши форму власності диктують свої умови – від проплати до вигіднішого клієнта. Тому два заводи об'єднання – Тростянецький та Юрковецький пішли на те, щоб мати дві схеми переробки як меляси, так і зерна. Тепер вони не будуть настільки залежними від сировини як раніше і матимуть більше змоги задовольнити попит споживача.

На нову технологію – низькотемпературного розварювання зерна перейшли Мартинівський, Немирівський, Бджільнянський спиртозаводи. А це економія енергозатрат, зниження собівартості продукції. Знизивши собівартість етилового спирту, можна значно розширити сферу його застосування, а відповідно знизити обсяги імпорту сировини і готової продукції.

Поряд з іншими проблемами, найбільш актуальною залишається проблема використання виробничих потужностей. Оскільки потужності вітчизняних спиртозаводів використовуються лише на 40% і на експорт потрапляє лише п'ята частина виготовленої продукції, Кабмін планує до 2007 року налагодити в Україні широке виробництво спиртовмісних технічних рідин : миючих засобів, засобів по догляду за автомобілями, іншої побутової хімії, що дозволить значно збільшити експортний потенціал України [4].

Висновки

Отже, виходячи з цього відповідно є суттєві передумови для покращення становища спиртових заводів та ситуації у спиртовій галузі області, максимально повного використання їх виробничих потужностей. Для успішної реалізації наміченого необхідно підприємствам в стиснені строки переорієнтуватись на виробництво нової продукції, а вищим органам законодавчої і виконавчої влади виявити дійсно державну підтримку реалізації намічених планів.

Для поліпшення фінансового становища підприємств потрібно вирішити питання надання цільових кредитів для закупівлі сировини і таропакувальних матеріалів заводам галузі. Державне регулювання цін, податкова політика не повинні позбавляти заводи економічної самостійності.

Важливим завданням є також створення альтернативних виробництв, сировиною для яких стане етиловий спирт, впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій і процесів, застосування власної відновлювальної сировини та стимулювання розвитку аграрного сектору, удосконалення нормативно-правової бази з метою збільшення надходжень до бюджету та підвищення ефективності виробництва.

Ряд постанов Кабінету міністрів, прийнятих останнім часом, мають розв'язати проблему структурного реформування управління спиртовою й лікєро - горілчаною промисловістю, посилити державний контроль за виробництвом, реалізацією спирту й алкогольних напоїв, забезпечити умови технічного розвитку галузі, зберегти високий виробничий потенціал і значно розширити експортні можливості України.

Література

1. Кам'яний Б. Дві години в кріслі редактора // Вінницька газета. – 1999 р. – 28 жовтня.
2. Слюсар В. Формування ринкових відносин у спиртовій і лікєро- горілчаній промисловості // Економіка України. – 2001. – №11. – С.66.
3. Сватков С. Пріоритетна галузь економіки // Харчова і переробна промисловість. – 1999. – №7. – С.10.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2003р. №451 "Про затвердження програми розвитку спиртової, лікєро-горілчаної та виноробної галузей на 2003-2007 роки."